

Rudolf Nadoly (1873-1953)

Rudolf Nadolny, Prusya kökenli varlıklı bir ailenin oğlu olarak 7 Aralık 1873'te Doğu Prusya'da dünyaya gelmiştir. Babası August Nadolny, Annesi Agnes Nadolny'dir. Nadolny'nin çocukluğu ailesi çiftçilikle uğraştığı için taşrada geçmiştir. Nadolny, 4 Şubat 1905'te Anny Kaufmann ile evlenmiş ve bu evliliğinden üç çocuğu dünyaya gelmiştir. Eğitim hayatına Doğu Prusya'daki Lotzen Kasabasında başlamış ve R. Nadolny, yükseköğrenimini 1892'de Königsberg'de hukuk üzerine yapmıştır. Königsberg'de 1896'da yapmış olduğu çalışmalar neticesinde hukuk alanında uzmanlığa yükselmiştir. Nadolny, üniversite yıllarında katıldığı konferanslar ve arkadaş çevresinin de etkisiyle üniversitede öğrenci konseyine üye olmuş ve milli düşünceyi her zaman ön planda tutmuştur. Nadolny, İngilizce ve Fransızcanın yanında Doğu ülkelerinde görev yapmasından dolayı iyi derece Rusça öğrenmiştir. Nadolny yaşamış olduğu deneyimlerini kaleme alırken 18 Mayıs 1953'te Düsseldorf'ta vefat etmiştir. Vefat etmeden önce kaleme aldığı *Mein Beitrag, Limes Verlag, Wiesbaden 1955* anı kitabı yarım kalmış ve kitap çalışmasını eşi Anny Nadolny ile yakın çalışma arkadaşı tamamlamışlardır.

Rudolf Nadoly

Rudolf Nadolny memuriyet hayatına 1896'da Königsberg'de başlamış ve hukuk alanında adliye komisyonunda yargıç yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 1902'de Königsberg'ten ayrılarak yeni görev yeri olan Berlin'de Dışişleri Bakanlığındaki memuriyet hayatına başlayarak doğduğu yerden ve ailesinden ayrılmıştır. Nadolny 1903-1907 yılları arasında ilk defa Almanya sınırları dışına çıkarak, St. Petersburg'da Alman konsolosluğunun vize dairesinde memuriyet hayatına devam etmiştir. 1909'dan 1911'e kadar ABD'de Almanya'nın Dışişleri Bakanlığı komisyonunda görev yapmıştır. Ülkesi adına başarılı çalışmaları sayesinde 1912'de meclis üyeliğine seçilerek onurlandırılmıştır. 1914'de yani I. Dünya Savaşı sırasında askere alınmış ve bir buçuk sene orduda subay olarak görev yapmıştır. R. Nadolny, askerden döndükten sonra daha öncede görev yaptığı St. Petersburg'a memur olarak tayin edilmiştir. Moskova'da 1916'a kadar yine konsolosluk bünyesinde daire amiri olarak çalışma hayatını sürdürmüştür.

I. Dünya Savaşından sonra Alman İmparatorluğu yıkılmış ve yerine Almanya'nın Weimar şehrinde bazı Alman devlet adamları ile aydınları tarafından 9 Kasım 1918'de Weimar Cumhuriyeti kurulmuştur. Türkiye'de ise Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Anadolu'da 23 Nisan 1920'de Ankara Hükümeti kurulmuştur. I. Dünya Savaşından sonra Türkiye ile Almanya arasındaki diplomatik ilişkiler Türk-Alman Dostluk Antlaşmasıyla başlamış ve bu antlaşma 3 Mart 1924'te Ankara'da imzalanmıştır. Türk Alman Dostluk Antlaşmasıyla karşılıklı elçi atanması gündeme gelmiş ve bu suretle Türk Hükümeti, Almanya'nın 8 Mayıs 1924'te atamış olduğu Rudolf Nadolny'yi Büyükelçi olarak tanımıştır. R. Nadolny'nin İstanbul'a tam olarak hangi tarihte geldiği bilinmese de kendisine İstanbul polis merkezi tarafından verilen elçilik kimliğinde verilmiş tarihinin göre haziran ayı içinde geldiği anlaşılmıştır. Türk Hükümeti de Büyükelçi R. Nadolny'e karşılık Kemaleddin Sami Paşa'yı Berlin'e Büyükelçi olarak atamıştır. Kemaleddin Sami Paşa Berlin'e giderek 30 Mart 1925'te güven mektubunu sunarak fiilen görevine başlamıştır. R. Nadolny, 15 Haziran 1924'te güven mektubunu sunmak için trenle İstanbul'dan Ankara'ya gitmiştir. Ankara garında Başvekil ve Hariciye Vekilinin temsilcileri tarafından karşılanmıştır. R. Nadolny, anılarında o zaman Ankara'da kalacak bir otel olmadığı için trenin vagonunda konakladığını

belirtmiştir. R. Nadolny, 16 Haziran 1924'te güven mektubunu Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya sunmuştur. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Alman Büyükelçiye; "Ankara'da bir elçilik binası yapılıp yapılmayacağına dair sorular" yöneltmiştir. R. Nadolny de; "Türk-Alman ilişkilerinin biran evvel yoğunlaşması için büyükelçilik binasının hemen yapılmasını istediklerini ve elçilik mensuplarının en kısa zamanda İstanbul'da olabileceğini" söylemiştir. R. Nadolny, bu görüşmeden hemen sonra, İstanbul'daki konsolosluğa, Ankara'ya portatif bir elçilik evi yapılması için talimat vermiştir. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa da büyükelçiliğin en kısa zamanda kurulması için gerekli her türlü yardımın fazlasıyla yapılacağını büyükelçiye bildirmiştir.

Büyükelçi R. Nadolny'nin *Mein Beitrag, Limes Verlag, Wiesbaden 1955*, isimli anı kitabında Ankara'nın o zamanki durumu hakkında şu gözlemlerini kaleme almıştır: "Ankara bugün, izninizle söylemeliyim, gerçek bir Asya-Türk çamur yuvasıdır. Bir Asya araştırmacısı için, özellikle ziyaretinin üzerinden uzun bir süre geçmişse, bilimin hizmetinde geçirilmiş, ilkel bir yaşam biçimi olarak, güzel bir anıdır. Normal bir Avrupalı için böyle korkunç bir yerde belli bir süre geçirmek, ancak herhangi bir zorunluluk altında mümkün olabilir. Burada balçık ve samanla inşa edilmiş evlerde tahtakuruları ve koyun yağına kadar koyundan yapılmış her türlü yiyecek mevcuttu. Yakın bölgelerde kendi haline bırakılmış nehirlerin oluşturduğu bataklıklar çok büyük miktarda sivrisinek üretiyor ve bunun sonucu olarak tüm evlerde olumsuz yan tesirleri olan kinin tabletleri, yemek saatlerinde değişmez ve sürekli biçimde alınıyor. Çağdaş konfora sahip hiçbir ev yoktu. Temel ihtiyaç maddeleri çok ilkel dükkanlarda satılıyor. Bunun dışındaki maddeleri İstanbul'dan almak gerekiyor. Civardaki doğa esas itibarıyla bozkırdan, ağaçsız ova ve tepelerden veya yüksek kayalık dağ silsilelerinden oluşuyor. Harikulade çizgileri ve görünümüleri var ama bitki örtüsü yoktu. Bir göl ve orman bile yok, sadece tepelerdeki birkaç ağaç doğanın olanca fakirliğine küçük, dostça bir renk getiriyor."

R. Nadolny, Ankara'da görev yapmış olduğu 1925-1933 yılları arasında Atatürk ile birden fazla görüşme imkanına sahip olmuştur. Bu görüşmeler kimi zaman resmi ilişkiler için olmuş, kimi zamanda dostane ilişkiler neticesinde gerçekleşmiştir. Alman Büyükelçi Nadolny, Cumhurbaşkanı Atatürk ile görüşmelerini anılarında şu ifadelerle anlatmıştır: "Bilindiği gibi Mustafa Kemal Paşa, yeni Cumhuriyet eserini ortaya çıkardı. Böylece bugün ki Türkiye onun eseridir; O, sadece milli kahraman değil, Türkiye'nin mimarıdır, Türklerin babasıdır. Atatürk ile birkaç kez sohbet etme fırsatını buldum. Her seferinde kahramanlıktan doğan gururlu vatan sevgisi ve aynı zamanda memleketi için baba rolünde devlet adamlığı duygusunu taşıyordu. Bu, onun kişiliğinin genel ifadesi olarak beni hayrete düşürüyordu. Mustafa Kemal'in Türkiye'deki konumunu göz önüne almak için, tasvir edilen gelişmeler üzerine düşünülmelidir. Bugünkü Türkiye'yi tanımak isteyen herkesin, her şeyden evvel Atatürk'ü anlaması gerekir. Onun başa geçmesi, milli halkın yükselişi olarak kabul edilir. Bu mücadele cesaretli, anavatanlarını her şeyin üzerinde tutan birkaç kişi tarafından organize edildi. O, halife hükümetine karşı rakip oldu, hatta Mustafa Kemal'in ölümüne karar kılan hükümetle mücadele etti. Atatürk bütün olumsuzluklara rağmen mücadelesinden vazgeçmedi ve arzuladığı hedefi, başka hiçbir devlet adamına nasip olmayacak derecede başardı."

R. Nadolny, Aralık 1933'te Berlin Radyosunda, *Yeni Türkiye* hakkında izlenimlerini bildirmiş ve konuşması dönemin yerli ve yabancı birçok gazetesinde manşet olmuştur. Alman Büyükelçi Ankara'daki görev süresinde Cumhuriyet Türkiye'sinin bir inkılaplar atılımı içerisinde olduğuna şahit olmuştur. Bundan dolayı genel bir büyükelçi profili dışına çıkarak Atatürk'ün inkılap adımlarını ülkesi Almanya'ya bildirmek için yüzlerce rapor göndermesine neden olmuştur. Örneğin 13 Aralık 1924 tarihli *Başkent Ankara* raporunda Ankara'nın durumu hakkında detaylıca rapor yollamıştır. Yine Büyükelçi R. Nadolny 6 Ağustos 1925 tarihli *Şapka İnkılabı* raporunda ülkesi Almanya'yı bilgilendirmiştir. R. Nadolny Türk Harf İnkılâbı için on bir tane rapor yazarak süreç hakkında Türkiye'deki sosyal konularla fazlasıyla ilgilenmek

durumunda kalmıştır.

R. Nadolny, Almanya'nın ekonomisini güçlendirmek için 12 Ocak 1927'de Türk-Alman Ticaret Antlaşmasını Ankara'da imzalamıştır. Bu antlaşma ile Alman firmaları Türkiye'de daha aktif olmuşlardır. Örneğin demiryolu inşaatı, Junkers Uçak Fabrikasının kurulması ve Deutsche Bankın desteği ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının kurulması için önemli ticari girişimlerde Alman firmaları ve markaları önemli rol oynamaya başlamıştır. R. Nadolny'e göre, Almanya'nın iktisadi ve kültürel yönden diğer devletlere oranla ilk sırada yer aldığını ve Atatürk'ün, Almanya'ya daha yakın olduğunu belirtmiştir. Hatta Atatürk'ün Ankara yakınlarındaki çiftliğini Alman şirketi olan Philipp Holzmann&Co Firması tarafından inşa edildiğini ve çiftlik için gerekli olan birçok eşyanın da Almanya'dan getirildiğini ifade etmiştir.

1933 yılının Ekim ayında Ankara'daki görevinden ayrılarak aynı yıl Moskova Büyükelçisi olan R. Nadolny, bu görevde sadece sekiz ay kalabilmiştir. Almanya'nın Sovyetler Birliğine karşı izlemesi gereken dış politikada ve savaşa karşı duruşu nedeni ile Hitler'le anlaşmazlığa düştüğünden, otuz iki yıllık hizmet süresinden sonra kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır. Nadolny, bundan sonra Almanya'da hükümetin dış politikasını eleştiren konferanslar vermiş, fakat bu faaliyeti Hitler tarafından yasaklanmıştır. II. Dünya Savaşından sonra, 1947 yılı sonbaharında Batı Almanya'ya geçen R. Nadolny, 18 Mayıs 1953'te Duesseldorf'ta vefat etmiştir. R. Nadolny'i diğer Alman Büyükelçilerden ayıran en büyük özellik ise Türkiye Cumhuriyetinin doğum sancıları ve inkılaplarla ayağa kalkmaya çalıştığı sürecin birebir şahidi olması onu diğer elçilerden farklı kılmıştır.

Erkan DAĞLI

KAYNAKÇA

Almanya Dışişleri Bakanlığı Arşivi

Akten, Politisches Archiv des Auswartigen Amts Berlin, Rudolf Nadolny Amtliche Korrespondenzen 1912-1948, Bd. 19.

Akten, Politisches Archiv des Auswartigen Amts Berlin, Nachlass Rudolf und Anny Nadolny Bd. 24.

Akten, zur Deutschen Auswartigen Amt Berlin, Deutsche Botschaft Kostantinopel Ankara, B. 3, Seri: 974.

Akten zur Deutschen Auswartigen Amt Berlin, Flugzeugfabrik, Ankara, B.753.

Akten, Politisches Archiv des Auswartigen Amts, Politik Türkei, Innere Verwaltung, R.78625.

Akten, Politisches Archiv des Auswartigen Amts Berlin, R.78485.

Akten, Politisches Archiv des Auswartigen Amts Berlin, R.78486.

Cumhurbaşkanlığı Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, F.30.18.1.1. Y. 9.18.20.

BCA, F.30.18.1.1., Y. 9.15.12.

BCA, F.30.18.1.1., Y. 10.41.4.

Sürelî Yayınlar

Türkische Post, 8 Ekim 1926.

Türkische Post, 15 Haziran 1928.

Telif ve Tetkik Eserler

BOZKURT, Gülnihal, "Ankara'nın Başkent Olmasında Dair Bir Alman Belgesi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XI/S.33, Kasım 1995.

DAĞLI, Erkan, **Atatürk Dönemi Alman Büyükelçileri (1923-1938)**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013.

KOÇAK, Cemil, "Almanya'nın İlk Ankara Büyükelçisi Rudolf Nadolny'nin Türkiye Anıları", **Tarih ve Toplum**, S.40, 1987.

KOÇAK, Cemil, **Türk Alman İlişkileri 1923-1939**, TTK Yayınları, Ankara 2013.

NADOLNY, Rudolf, "Die Türkische Innenpolitik Unter Atatürk", **Atatürk in Deutscher Sicht**, Köln 1982.

NADOLNY, Rudolf, Mein Beitrag, Limes Verlag, Wiesbaden 1955.

ÖZGÜLDÜR, Yavuz, **Türk-Alman İlişkileri (1923-1945)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1933.

YAVUZ, Ahmet, **Türkiye Cumhuriyeti'nin Akdettiği Milletlerarası Antlaşmalar**, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1976.

Görüntülenme Sayısı: **5004**

17/12/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/rudolf-nadoly-1873-1953/?pdf=7599> adresinden erişilmiştir